

931-6
Q-47

ՏԵՇԱԿՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒՅՔ ԺՈՂՈՎ:

ԳԱՐԴԱՅԱ ԲԱՐՈՎԱՅԻՆ ՀԱՅԱ:

ԱՍԹՈՒԳԻԿԱՆԱԿԱՆ ԵՎՏՈՒԹԻՒՆԸ

(1908 Հոկտեմբեր 30, 31 և նոյեմբեր 1)

ԲԱՐԴՈՒ ՃԱՄԷԽՈՍ ԵՊԻԿՈՊՈԽԸ

ՀԱՅՈՒՅՔ ԿԱԹՈՆՀԱԿԻՈՍԱԿԱՆ ՀՆՏԾ. ՊԱՏՔԱՄԱԿՈՐԱՅՑ
ԺՈՂՈՎԻ ԵԽՈՍ Ա. ԲԱՐԻԱԾՆԻ ՍԻՆՈՂԻ

Տարածական Շիրակած Ազգային Առաջարկական
1909 Բ. Օ. Ե. 1

ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

(1908 թ. Հոկտ. 30, 31 և Խոյեր. 1)

Քարդութիմէն Խփիսկոպոսը հանդէպ կաթող. Ընտ. Պատ-
քանարաց ժողովի եւ Ս. ՀՀՄԱՅՆԻ Մինորի:

I

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութեան Պատգամառ-
ուց պաշտօնական նիստերում և ալարողութեանց ժամանակ
(1908 թ. Հոկտ. 30, 31 և Խոյեր. 1-ին) բացախուժ էին առղջ
միոքը և օլինական կարգերը, մանաւանդ նիստերի՝ ղեկավարնե-
րը—Տեղապահ և Պօղոսորոք՝ Հին ըմբռնել ընտրութեան առնա-
սարակ օրէնքները:

Բայց հս այժմ պիտի ընթերցողին ներկայացնեմ միայն այն
անկանոնութիւնները և ազօրինութիւնները—ևս և որոնք առնա-
չութիւն ունին կամ յիշուած են առաջնորդի հետ, —որոնց մա-
սին առ ժամանյ և առ տեղեան ժողովին և ժողովի ղեկավարնե-
րին ըանեւ և գործ դիմութիւններ առողջին:

Հոկտ. 30-ին, առաօտեան 9 ժամին, Տաճարի զանգակաների
(Երրորդը) ազգարարութեամբ 2տասդարշնիք չողերական և աշ-
խարհական պատգամասրին վեհապահնի գահին Միա-
նօդի անդամ Սատի. Վարդապետը մի թերթ ձեռքին բնած բար-
ձրաձայն կարգաց ի լուր՝ թէ ինչ կարգով պատգամարներս
պիտի շարաբիք և հանդասաքը ընթացէ կազմելով գնանք Տաճա-
րը՝ Երբ նա կարգում էր անոնները՝ պատգամարները լսո-
անամ դուռ էին ենում և առաջից պիտի պլ-

U.S. AIR FORCE

የኢትዮጵያ አገልግሎት የሚከተሉትን ስምዎችን በመስጠት የሚከተሉትን ስምዎችን በመስጠት

II

Միս օրը, Հոկտ. 31-ին, առաջոտեան ց ժամին հկեղեցոյ զանգակները հաւելիցին ընտրողներին վեհաբան, ոքանդից պի-
տի դարձեալ բափորով գնակինքը Տաճարը: Զայելով որ ասել է-
ին թէ երէլուաց սկսալով սոյօր ուղեւ ինն բայց եւ-
գնացի Տաճարը, նասեցի իմ աթոռութիւնուն: Իւլքանչւուի անոնը
դրած դրուած էր սեղանի վերաբարձր իւր սուսած Ելու թափողը, նըս-
տիցին ամենը լրին յանիցը աթոռներուն: Օքս աւազու-
թան ձեռնադրութեան» ի հումէ: Կարդացուեցի սահմաննեալ ա-
ռօդու: առան Տեղապահութան համար կառաւ կառաւ կառաւ:

բղկացածութեա, քանթեօվլուզի ընդուռմա առկժա Արքականց բազէ
աւ սուրբ ու ասե խոսկա պէտքուս պահու, թուակ թուակավ իւրիս
ու պայտաթ ու շահու առկի ու պէտքասուի մէջը աշկի ընդուռեամբ
կը հի ու իւրիս, քառա մինչ և լուս ակօն կ հայտն կաստ բառի
ու ըլլա կ ժուսնեցուով զէ կայու ի մէջունց ու գոյց «

«*θεοπεπτικός*» και «*θεοπολιτικός*» διαφέρουν σε facto δια την ανάπτυξη της πολιτισμικής και πολιτικής ιδέας στην αρχαία Ελλάδα, όπως αναπτύχθηκε στην Αθηναϊκή πολιτεία.

Քանզետի հետ, իւր Առհետաղելիք և երկու գրապերներով, յասոցքից
թիրք, Սյու, բացակայում բազմած՝ բնուում էր Ժայլիուի պերիդի իրավումի
Սուքիաս ալթելիսիուուու առողջ միտու և օրինական կարգելը,
պարհնելի և գրառ հայրութեան միջոցները գլուց ին, այն ինչ էնց իւր ներիայութեամբ դր.

բ) Ռուսաստանի և Տաճկաստանի հայ ժողովի թուերի մամիման է, 4—5 ամիսն է ըաւովան կը ի՞նչի.
առթիամբ՝ շնոր քան Պահն Տաճկաստանի պատվամարդիլը
և ձնողի մեծամասնութելն ին կազմում, Կ) Պատվամարդիլը լայլում, Գ) Պատվամարդիլը
գովիս էն էջմիածին՝ արդէն իրենց կաթուղիլուսոցն ընտրած,
փոխանակ այտակ խորհրդացնուց յատոյ ըստ այնո՞ւ ընտրիսու;
Դ) Ինչո՞ւ երուաղմէի Յարութիւն Պատրիարքի պատվամարդիլը
հետապքով գոյիել առուին,

Պրօկոբօրը միշտ խօսում էր ռուսերէն, մեծամասնութեամ
համար անհասկանալի էնցուուլ պահանջուեց որ թարգմանուի համարի սկզբնէն,
իրէն, այնուհետև Առէնապահիրը բարձրաձայն թարգմանում էր:
Պրօկոբօրին ասոց.՝ Երժմ՝ Ժողովիդից կը սկսնութ ձայնելը համար
ընդ չորս թիենածուներ ընտրելու համար, թեկիածուների անուհանը կարձանագործի սուսերէն և հայերէն և ամին մի ընտրող կը
միւս կողմից էլ աշխարհականուը և ջակովու եղիսակոսուը
համախեցին. ինչի՞ւ պիտի սուսերէն մինի, մինչո՞ւ այժմ չէ եղաւ
Պրօկոբօրը նշն առուին պատմասութիւն և Առենապահիւ ի իկոնի 1892թուի
ինքնի պիտական լուսութեան մսուար գործը դիմց առաջնիւթը
ահանգին առանձին աշխարհական աշխարհութեան հրած էր
էին Ընտրուները. Սուքիաս արքիպահիւն. ձեւք ու գիրի շուարժան
նշանի հետ դքունուկ՝ ամաց այլիդուի բան չկար:

Դա կուտակած կամ այս ասուական պատմասութիւնը պատասխանը կամ պատմասութիւնը՝ Առաջնորդի վեհամբը. Մյն ինչ՝ պահանջման կամ
կօմպկիմչի անսեր անել ինչ—ոչպահիւ այլուկէս է, նշն այլուկէս
Ամինքը Քայլին լուս, կարծում թէ ըստ մասին. Ուրիշի
միայն Պրօկոբօրի համար է, ժողովի գործի համար պարտասու-
լական չէ. Եւ նստեցի*.

*) Փ. Աղըլունին, Տիկիւրի թեմի 1892թ. Մարտի 8-ի
պատկիմասուական ընտրութեամբ ամօթալի միջոցներով Սիհօ-
դում ընկանել առուու համար, և սորից յհառոյ ինըը պատգամասու
ընտրուելով՝ անքան երանցն էրավակապար կանչելուն, ժողովում կանկ-
նում ընկանել մոսուը այդ աղայի ընդունումը է Արդարին, օգոստ հանչեռն կամ
ընկանել առաջարկութեամբ ան և պահանձնի ընդունումը Սուպարանու, և իւր պամախանունի Սմբատանանց Օրմանեանց, իւր
կամ հանչեռնց կամ կամ մոսու այլուկու մոսուն այլուկու մոսուն այլու-

լակցին, վերջացած համարի լուվ. 1892թ. կաթողիկոսական ընտ-
րութեան մասնակցութ Պարսկա-Հնդկաստանի պատօքամաւոր Հ.
Առաջինան էլ լուս էր, այն ինչ էնց իւր ներիայութեամբ դր.
Սուքիասու և «իսամախուների» բարեհաճ օժանդակութեամբն է կա-
տալուուկ այդ օրէնքից գուշ նորմանութիւնը.
կանչնցին և ասացի. 92թ. իր ընտրութեան ես պատգամաւոր չեմ
իրի առկայու գոյա մասին և ժամանակին իմ լասձն առ կիրացած
այժմ լու միշտում եմ. — Այն ժամանակուուա Պ. Կանչնին ժողովին
առաջարկում է ուսուելին կալին, բայց չեն համաձայնում պատգա-
մասունեւը, գիմարդում ին (Օլմանեան, կիւտիւշելիրուան, Արգար
Յովհաննիսիսան և այլք), որովհետո արպահիւ օքէնչ չկայ, կանչե-
լին Հկարողալանալութիւնը պահել առօւմ է. «Կազմինք առանձին հայի-
րէն և առանձին ռուսելին, հայերէնը, զործի համար, իսկ ռուսե-
րէն՝ միայն ինձ համար, հարկաւուր կարծում պաշտօնական ան-
ձամաշ պահանալի էնցուուլ պահանջուեց ուստացար. Պատկամաւութիւնը
ուսուելրէնինի տակ պէտք է, որպէտքի շատածուի իմ իմ շինած
բան է»: Անա իմ գիտացածն պէտք մասին. Ուրիշի
միայն Պրօկոբօրի համար է, ժողովի գործի համար պարտասու-
լական չէ: Եւ նստեցի*.

Պրօկոբօրը լիշտ խօսում էր ռուսերէն՝ շատապեց հասուած տեղից
կօմպկիմչի անսեր ինչ—ոչպահիւ այլուկէս է, նշն այլուկէս
Ամինքը Քայլին լուս, կարծում թէ ըստ մասին. Ուրիշի
պատասխանութեամբը. Մյն ինչ ու զորական կանչեռն կամ
ընկանել աղայի ընդունումը է Արդարին, օգոստ հանչեռն կամ
ընկանել առաջարկութեամբ ան և պահանձնի ընդունումը Սուպարանու այլօ-
դում ընկանել առաջարկութեամբ ան և պահանձնի ընդունումը Սուպարանու այլ-
օդում Ժողովը մասնակտին, Արքայի կամաց կամագական կամ կամ կամ

կառասանի և շատագոլ ձառասրդեցին ձայտութեան մեջ։ — Ես պարս
կառասանի և շատագոլ ձառասրդեցին ձայտութեան մեջ։ — Ես պարս
կառասանի և շատագոլ ձառասրդեցին ձայտութեան մեջ։ — Ես պարս

Հիւականներն հարաբուծեց քոչարիսկուելը՝ քաջ՝ գիտենալով՝ որ
նայում էն սփացնելու համար, կամ գոյց ուղարկուել։ Սուրա-
մատանակ դիելըն զիմուլ արթեսիս քանակի բանցին։ Պատմ-
առաջարկ անոշտկած անոնները Պրօւորով պրուժ էր առ-
հարէն, իսկ Նախագահն սեղանի վերայ մի զբագլութեան էր նոյն
հանձնական այլ այս պատկանաւորը զնաց սորովագրեց և
այսինքն Առաքելին, Այդ ժամանակ հո ասացի. — Պիտք, Ե-
ուսիրէնի մասին ի՞մ բացատրութիւնը գոնէ այժմ արձանագրեն,
այսինքն այսպատճառ ըստու թիւների համար յատենի մինչեւ ՀՀ մո-
ւի, ժողովը հաւաքութիւն առէց իմ առջ առջակրութեանը. Պրօլետ

Այդ արդէն ժողովին և Պօղուրօրի բորձն է. ասոցի և նշանի, Պրեռորոլը հաստատեց իմ ասածը՝ թէ Սմբատանց եւ գառնակիրեանցը այս իրաւունք չառատեց իմ համարուելու:

Հինգերորդ թէ վեցերորդ պատզամառը (կուտինայի) ձայն չխօսուեց, եւ ցանկանաւում եւ իմ իմ թէ կենածուների մասին կարծիքու յայտնել՝ համարքանը բարձրաց մասին սեպական պէտքառութել:

Պրօհաւոր. Օրէնքով ձայները ժողովում է փոքրերից՝ որպէս պէտք մեծերի կարծիքը ձնշումի շարժէ փոքրերի վելոց (??), ուստի Պուք կարող էք կարծիքը յայտնել ելու համար ձեր ձմայնի այլ ասուլու ձերթը:

Պարոնը դարձեալ օրէնքի անոնով խօսեց. Ես բակոյն նաև հերթը ընտրութեան կանոնները և ասոցի. Մինչև ձայնի առլու հերթը հանձ հասնի՝ քառանոն ցանկը կայլուած պիտի համուրակ, իսկ յայտնած կարծիքը էլ ինչի՞ պիտի պէտք զայլ ճառց յայտնանելի. Ըստ յորութեան 16 և 17-րդ յօդու ածներին ինչ պատզամառը ունի և պարտականութիւն թե՛ն թեկնածուների մասին կարծիք յայտնել. Ամենը իրենց ընտրելիների մասին կարծիք առդէն կաղընել կայնել ամենը իրենց ընտրելինը ուղիղ կարծիքը լսելուց լսելուց հաջող աղջիկ կարծիքը մօնիչն էն, բայց եթէ պատահի որ վաս չի լինի, հչնչ օրէնքի պահանջն էլու յիշուց իր պարտիքը՝ հպակողունելին կամ արքեականութիւն կամ արքին ամեծերին արական թեկնածուներին մասին սեպականութիւն զրկել կաթուղիւնը:

Պրօկուրօրը ձգեց Նախագահին պատասխանել, բայց կերպի նը լուս էլ. Մի շաբթօւմ էլինք նստած և բաւական հետու, շ—8 օնդի բաժանում էին իմ ու նորա մէջը, յարմարութիւն ձևար ահեր կամ լսելու, ուստի զնացի նորա սեղանի մօտ, կրկնեցի իմ առաջարկութիւն հոգեւորկան մասնեցի կարգաւորութիւն իմենքն, ապա զաղացորին եւ յայտապահութեան մէջ լուրջ յօդուածները՝ ցոյց տառը:

Ս. Յաքովինութեանը մէջ լընկաւ. «Կանոնները պիտենք, պէտք չէ կարգավորը սեղանը և օրէնքը է կայսերական բոլոր կոլեգնալ հաստատութեանց համար, առև օրէնքիւթե և հասր. Ա. մասին,

Ամեն բայլում դառնապէս դպացւում էր Նախագահի սեղի տալլ արդեցիկներին:

Եթէ կանոնները պիտիք, ասոցի, այդ հու առելի լաւ Մըրադանն Նախագահ, ես ցանկանում եմ սեպական կարծիքը յայտնել իմ թէ ինածուների մասին. Նախագահը ամենայն վաստականից. «Զեր քուէս տալու հերթին կը յայտանէք. Հերթի առջիւ անհեթեթի որէնքի հակառակ պարտավորութեան կարծիքը», եռին առ ասել էր հակառակ պատասխանը. Առ այս կարծիքը, նոր ասել էր Պալու գուլորով. Լուսի անհեթեթի որէնքի հակառակ պատասխանը՝ ինը՝ ի ուղիւրովը. Լուս կերպարարձայ նստեցի իմ առնում:

Ահա եւ այն յօդուածները. —

Յօդ. 16. Իւրաքանչիւր ով ի ժողովակինացն սոյ լզկանին իւր (մհեմից) վաս լինուրեան աւազազոյն թեկնածուց ազմատէն, ըստ ուղիղ հասկացորդթեան իւրում, ըստ մարտը խղճի մատց, առանց իրիք եղիւրի, և ոչ հայելով յառաջարկութիւն ինչ կողմանակի կոս ի գրութիւն մասնաւոր, թէս իցէ այն ի պատուաւուր անձանց յազդէն Հայոց. ամենայն ով վարի այնպէս, պի կարսաց սառ պատասխանի յամենայի ասան Ստանն Աստուծոյ. Ուսի եւ իւրաքանչիւր օվ ի բաց մերժելով զամենացն լամասորին կարծեաց հւանին զանացի տեսնելի ի կարծին համարց զանաւասն ինին համարտութիւն:

Յօդ. 17. Իւրաքանչիւր անում ժողովոյն գիարծիս իւր պարտի արտայածի համառօտ, պարզ, ոչ հեռանալով առասպանի յիւրական առարկայէն, յամիմանակ նախի նախի՝ զարժանաւորութիւն բարձրատին նազեւորկան նի տաօջարկեցն իմենքն, ապա զաղացորին եւ վերջապէս զակնական ի կարծին համարց զանաւասն սոյ ինին համարտութիւն:

*) Այս մինայնը օրէնքը է կայսերական բոլոր կոլեգնալ հաստատութեանց համար, առև օրէնքիւթե և հասր. Ա. մասին.

ամենասարարին իրհաջող այլպիս ազգական էն աշխարհոյ վասա-
տելը և իրողութիւնները և ստախօսում իրենց թերթում, տես
«Մշակ», № 244. Պոքա գրում նն. «Կարլացուցի բարդադիմէոս
եպիսկոպոսի բողոքագիրը»:

—Ես տուել եմ ժողովին ոչ բողոքագիր, այլ՝ «Յայտաւա-
րութիւն... արձանագրուուկ իշխանուածը», այսուահնայի՛ Համա-
րոքում, —շնչառուած է: Յայտաւարուութիւն և Նկատողութիւն-
ները՝ չեն նշանակում բոտոք կամ գործագիր»:

Բայքա պրում են՝ իբր թէ ես բորբու եմ սուր գործագիրա-
ները և նա նասում ժողովում, բան ոլքեսիսկուուները»:

—Եղբէք ոչ համարդակուել է վարչապետ բարձ նաշի և-
պիսկուուղարկուց և ոչ այդ մասնի խօսք եմ՝ արած: Մի վարչապետ,
իրեն Ազգայաց կաթու համբաւ Տերապահի պատգամաւուը, նառեկ է այն-
պիսկում, ուր նորուածուն է արտոնուուք է ընտրութիւնն անլու-
սաանդ կարգի (տես յոդ. 12 և 14), և որի մասին խօսք չէր կա-
րող լինել և որի պահել թէ յշշեաւ կանճների սիստ և
ընտրութիւնամբն է սոկորիթիւն դարձիլ: Այս մասին քիչ ինուու:

Գրում են, որ իմ Յայտաւարութիւնը ժողովում՝ կարգաց-
ուիլուց յիսոյ Ա. Քալանթարը ասել է. «Բարդուղիմէոս արքական-
կորպորի բորբու (?:) կարծիքներ յայտնելու մասին ուղիղ կը ի-
նչէր, սթէ ձախատուութիւնից առաջ ցանկացած մինչէր կարծիքներ
յայտնել, կան իւլ լատուարութիւնը արեց երբ արդէն ը-
կաւուծ էր ձայնատուութիւնը»:

—Հաւասական ընտրելիներ (ընտրելիաց ցանկ)՝ չ'ահսուանած
չ'դրած, ուղղակի դիմելու ձախատութեան ժողովակաների և մա-
նաւանդ զիկավակների խալուութեան մի առողջուութիւն եղաւ
ինձ համար, բացի միւս ելեւ անոնկաները, անուցէս որ չէի
կարող աելի առաջ առաջարկել թէ՝ նախլաքան բասանուն ցանկի
կազմիլ ցանկանում եմ իւլու կարծիքների մասին կարծիքներ-
ներ համաձայն ընտրութիւնն են 16 և 17-րդ օգուած-

ների*): Եւ սիամէ էր, ոչ թէ ձայնառութիւնը տասկանին հար մկանած
իմ պահանջիլը՝ որ նախ բոստի կարծիքներ՝ մասնաւու լինարի ընտրելի-
ների մասին, քանի որ ոչ մի թելածուի մասն ոչ մի բառ չէր և մի-
խոռնել, և ոչ խոռնեց, այլ ընդհակառակն, սխալ այն էր և մի-
անդամային հակասականի, որ ինչու ու բանածունութիւնն, որ ինչու ու
նիշանել եմ, առանց կարծիքներ յայտնուուելու և, գոնէ ձևականո-
րէն, հաւանական ընտրելիներ որոշվուու: Դնիլու՝ շատազու դիմեցին
ձայնուութիւնն:

Ես սիստան ձայնուութիւնն ընդմիջումն այսու դիմուում պիտի
ծառայէլ ժողովի սիստ գործանիւութիւնը: Եւ եկէ քառա-
նուն ցան կազմելուոց առաջ առաջ թիւն թիւն թիւն թիւնը մաս-
ուն և հաւանական շնորհինուու անուանուելու և ինչու ու թիւն թիւնը մա-
սուն և հաւանական շնորհինուու անուանուելու, ինչուն օրէցքն է
արածնորուում և ինչու ու կասարուին և ինչու ու թիւն թիւնը մա-
րտ բացի որ նիստը և ընտրութիւնը անի կանճնաւոր կը մի-
նէր, առզի ցանկի անուանուի ընտրելիի կողքին և յանարդանա՞ լատուանուն
ցանկի կազմելուու չէին վերջապահուութիւնը և անդամուութիւնը
Սանդարձիան և Սափրիչիան եպիսկոպուուների անունները մայցնել:
Սանաւանդ որ նախագանցը և Պրօվուրուուրը և առցա հառ լիստամբը
համակերպուուղ Պատգամատրաց ժողովիւը ընտ որս և աւելի անմիջա-
ները, Հովու. ՅՈՒ- նիստուում ուրիշ, և աւելի անմիջա-
թիւնու զիկներ են ամփերին ըրինց թիւն աների մասնին կար-
ծիքը յայտնելուուց ինչ այսուանու այժմ ու ինչ այսուանու այժմ է: Ընթերցուու կամ,
որ ձայնուութիւնը սիստ մասնաւու կարծիքների յայտնուու կարծիքների
փորձու և աւելի արքական պարագաների մասնաւու կարծիքների չորսն

*) 78 ընտրութիւնը դւռ ևս 4 թէ. 5 հոգի էին տուել իւրինց
ձայնուու բառահուն ցանկի համար, եթե եօ ցանկութիւնը
ներկայի համաձայն ընտրութիւնն էր այսուանու պատճեամ.

գողթու համար: Զէրքէզիանի կրակման մեջը դրսկան ակտու դիմուոր
սիհանին են՝ համաւուստութեան քերուած վարժապետեանի մեղրա-
ծորան շնորհաշուր խօսքերը՝ մի կորպուց, իսկ ճիշտ կորմից՝ իդ-
միրլեանի սառն ու պահանջուր խօսքերը, Սութանի կորմից, իսկ ճիշտ
կառավարութեան հանդիպու: Մական դիմուոր ձանրութեան սահմա-
այդ սիհաների ճիմիքերը՝ խախուս են դրսառ, որովհեան Զէրքէ-
զիանը աչքաթող է ալի ելիքու Պատրիտայնի ժամանակներն ու
անցած գալձաներն էլ համեմատութեան դնեն... Պարոն Զէրքէ-
զիանը այն իրասովն է ուզում որ մարդիկ հնանին, թէ՝ «Այն ձեռ-
քը (իտրիլու արժան), զօր չու կարող կտրել, զամիլ ու դիր ձա-
կատիդք: Բայց այդ արգէն շաս էլիք ծագիրներ ստրկամութիւնն
էր. զագործ է որ մարդիր գատառն ին—«Կիյ ձեռքը, զոր չու կա-
րող կարեւ զօնի մի իլիքի»: Արքէն լուայ, սպառոր և շարունակ
հայածուող ու զառնացոց հայերի որդեց խմբման ժամանակն որինակ՝
թաղում, մկնութիւն, հարսնիք, տօնակատառներն, դզլուց ա-
կան հանդէս, աղօթում էլին արկան ծարաւ Սութանի արկատու-
թեան համար որ պատճառու էլ չափանանց վելթարուած հն եղել
Պօմու Հայութը: Մարդկանց գրացմանն զնների հնա խազն արշա-
մարքէն այդ աստիճան անդրութեանմբ, և այսպէս անոնդելին
մնուանիլ «իների մարդութիւն»...:

բ) Իզմիրեանի համար Մերսիլ աշխաման կաթողիկոսը
1894 թ. ամառն Բիրլարանում ինձ տակ էր. «Իզմիրեանին ալ պնդէ-
լու լամարից»: Իսկ ես Նորան պատասխանի էլ—«Եթէ դիտեցած
համոզուած բանի վերադ կը պնդէ, այդ հաստատամտութիւնն
առաւետթիւն մարդու և առաքինութիւն, բայց եթէ չ'համոզուած
կամ իւր սիմառութիւնը յետու ևս կը պնդէ՝ այդ դիմուոր

) Ես անսել ճանաչում էլ կերպ սիմուունը):
Քէորդ դ. կաթողիկոսի ժամանակի իշման մանզ միացած իշմանը, կարծիք, իրաւունքը ունի
բանակցած, ելուսակէմ միալունակը բառապատճեանը կիրեղ զար-
դապէանելը: Լաւ մարդիկ, սակայն հինգ ալպարի և անսանելը
ճանաւանդ գերջիւնը.

Նոյն առարիւն դեկտ. կաթողիկոսը կաթուլիկոսը միանեց
իշմիածնից՝ Պետրովութիւնը՝ գնալու մուտքածուած: Նորան հետ էլ և
իս, իզմիրեանը նուր Ընտրուտել և հաստատուց Պատրիարքու կ.
Պօլոսոյ, վարչանահց Սով Մերսիլ շութութիւնը: Ճամարին Տիվլու-
սումն էլինք: այդ ժամանակի ես առաջի, որոնք ուղարկեն՝ կը վկա-
յին: — Իզմիրեանի համար սկզբունքային ամենագուատը հայր ա-
ռաջ եկաւ: Նա, որ Քէորդ Դ. կաթողիկոսի ժամանակի և համա-
սութութեամբ Սար կաթողիկոսութիւնը պազին վեասակար, «հես-
տառ և հակաթոռած համարութիւն՝ այսինքն՝ այժմում՝ այս ից ի-
դար պարզ ինչ պիրք պիտի լրնէ: Սովածի և ահանհնչու»:
Իզմիրեանը, առանց յամառուելու կամաց իսկ առանց իւրի
լայտնի է, ոչ մի բոպէ չկարանեց իսասանվանել և ճանաչու: Սով-
աթութիւնի թիւնան մեծ կարեւութիւնը, և նոր կաթութիւնը ի-
ւնարութիւնը հիմք առաջան գործ գարձրեց՝ առանձին իմի հակա-
ցուութեամբ: Անշուշտ գործուած պիտի իմնէր նորան առաջաւա-
լայտնահանցուց:

Ուրեմն, իզմիրեանը կամակուր «յամա» չէ՝ ինչպէս կամա-
կամքի և յիշութիւն լինելու աէլ համարուածներն էլին համարու-
լինչուէն Ս. ա. ք. Մէկեանցը նորան «գործելու, սպական զբացն ի-
լիւրայ լակով», զգուշացնում էլ ճիմ իզմիրեանը իմ հիմարութիւ-
կասական Յանձնաժողովի Մայիսի 27-ի նիստու, և ապա գլում:

«Ս. Իզմիրեան օրենքի ու կահսնի մարդի անսանելիի շափ ան-
ցնուէն կամ անկան պահու: ... Հայրապէտ միտրոքու իր Գուցի իր-
կարեն կամքը զու դիմ մեր եկեղեցու՝ մեր ծրագրած ու ըզօացած
առաւիսանցման դիմ: Հիւսնդ եր, եւ զամփաւու եր իր իր-

աճնութիւնիցից» (Մշակ. ք. 119).
Մ. ա. ք. Մէկեանցը՝ զիմնուց՝ պատուելու և կիմնունի «• պէտքի-
ւաննօնի մարդը» շիմնուց կը բիրլել Գէորգ և Մակար
կաթութիւնի կիմնունի մերժութեանցի 30 հազարանոց ամուս-
ունակութիւնը՝ միկան, կարծիք, իրաւունքը ունի
իզմիրեանի պարշատաւանը և զգուշացնուու: Իրաւունքը ունի,
դանաւանդ գերջիւնը շաճուանի կիմնունի բարձրացած առաջաւանդը՝ համուրական կիմնունի բարձրացած առաջաւանդը՝ համուրական կիմնունի,

ի՞նչ օրէնքը յիշեցնողի՝ պլուխն են կտրել (տես Ա. Մատ. ԺԱ.՝)
Ի հարկէ ոչ ոք չի կտրող պատճառ համարել «առևտ փօլի-
ոկքի մարդ» իլլիմանին*), «որ այսօրուայ հայ զբողն ու խմբա-
զիրը, իրաւոքանն ու բժիշկը, աստվածաբանն ու մագիստրոսը,
ուստիցիչը, տեսուչը և ինստիպէտն հոգաբարձուն (օր. Ներս. Գոլ.**)
նորագոյն ժամանակի քահանան ու վարդապետը, և որմէք առհա-
սարակ պիտի հայ ազդի այլ լինէին, չունելով երկիրն Աստու-
ծոյ, և զուրկ բարյական համոզմունքներից—կազմում են խարի
համար միայն մասածող ու միմանց վեր թափող մի խօսուն
երանեալ: Եթի նայէք դրանց կենդ ու պատիր ծախու խօսքներն
չեմները զար ունեցէք՝ և իսկոյն կը համագուէք: Բացառութիւններ
կը իինեն ի հարկէ: Բայց որ հայ հաստատութեանց պլուխ կանդ-
նուի «օրէնքի ու լանճնի մաղլը» Հայրապետու անձնական մարտը՝
ոլինակն ու շոնչը կախառնանէ գոնէ որոշ շրջաններ—են գործան
համառում են:

VI

Պատգամարդաց ժողովին մասուցած նոյնմէր. 1-ին, յայտա-
լարութեանս մէջ յիշուած Յայտարարութիւններին և յօդուածնե-
րի պատճինները լեբրում եմ այսուեղ չչ լոկ իրար ապացոյցներ
առհաստալուկ միելոնց «ակար ըմբանութիւնների», այլ՝
անկըրուստ պեճպանութիւնն չամար, որպէս Զատագովական կա-
մեռ կաստաթղթեր կաթուղիւսական կտանգուած իրաւունք-
ների:

*) «Խմասուրի ն մարդկարին» Կրբոյի, Վիճակի կում տպուած:
Կաղաքացէք դրու կերպն գլուխ լուստիպից էլ առելի
Ճիշտ պատկերը իրիմանների:
**) Տես Հոգագութառութիւնն իմ տուած լինուադ լուստիպիլլը տաղուսու-
թունեան 17-ի և Հուկու. 7-ի.

Ի կուսաղչական Հայոց Սիհօդն Ս. Էջմածնի:

Հանդուցեալ Մկրտիչն եղրման կաթողիկոսը, իւր և մահա-
ման թիւների լուծաները՝ առիթնեամբ յաճախրիւր ամուս-
նոց հետահց Բարձրագոյն կարգաւորին կարգաւորին, ու-
թիւնան գործերի վճահատութիւնը անցաւ. Ս. Էջմիածնի Սինօդին:
Կաթողիկոսը բողոքելով այդ հոգելուների իւր՝ օլէնքով
առհամեալ՝ իրաւունքի խօսիսկու մասին, քանից անգամ գի-
մնից ներքին Գործոց նախարարին, այլ և Նորին Մեծութեան
թագաւոր կայսերը՝ Հերք ի վերջոյ, գործը յանձնուեց Սինօդին,
Ուը բացառություն ի միջ այլոց, թէ՝ «ամուսնութական գործերը՝
անի առաջարիմի վարիան սամացու համար՝ թողնել էջմի-
ածնի Հայոց Սինօդին, ուղիւն կուրդիքաւ հաստատութեան. Ուրի-
նալսպահնը Ինըը Կաթուղիւսը լինելով՝ Նոր համաձայնութեամբ

էլ կը վճռուին այդպիսի գործելը»:

Արդ, ինչպէս «Արտաքախ» (Յունվար, Փետրվար և Մարտ)՝
կատանական բաժիններում կարում ե տեսնում նաք, կաթուղի-
կոսը վախճանելուց յետոյ և. Սինօդը շաբունակում է ցայտօր
ամուսնութիւնները լուծանել. որով, ինչպէս կարծում են՝
են ամեւում ոչ միայն օրէնքը (տես Պոթէնէիայութ. ԺԵ. Լ. Ք.
թիւնը»:

Ես իսպանում եմ, որ պէտք էր գործարեցնել Սինօդում այլօ-
րինակի ըստ իւ ոչ օրինական վճռութիւնը, մինչւ կա-
թուղիւսի հաստատութիւնը (տես յօդ. ԱԲ.):
Ճշմարիտ կերպն կարծուած է Կարճութիւնը և Սինօդի բացա-
տրութիւնը՝ կարճութիւնը կաթուղիւսի եղակար վճռութերում, ասկայն վերապահուած
է Նորան, և միայն Նորան, այլուղիւսն գնիւներին գնմէ նախա-

Ես այսպէս հասկանալով օրէնքը և Սենատի բացարձաւթիւնը, այլ և նոյն իր Մինօդի (Կառագարինի անմատի) հետեւածները), այլ և նոյն իր Մինօդի (Կառագարինի անմատի) հետեւածները, այս ուղարկեցի վերաբերել Առաջնորդութեան, ուրիշական բարութեամբ գործելով, աւելի արդաւոր, ուրիշական նաև մամուլի մէջ առաջնորդութեամբ գործելով, առաջնորդական ստուգոր, զուցէ և չի էլ տեսնի, քանի որ ինդիւնը առկայի լոյս չափան ցանքաւ ցանքաւ, առաջնորդական ստուգոր, զուցէ և չի էլ տեսնի, քանի որ նորա անպատճախանաւուու. նու և միանգամայն թագավահակիցներ տապահառածի, թէու էտ հայրը այստեղ միշտ միշտ օրէնքի նշանակութեան մասին է.

Վասնալով այժմ ընծայելով նրանը ի բարեհայցողութիւն Մինօդի և պատճեն՝ պ. Պոլուբորին Մինօդի, կը յուսան փոքրութիւն մասուցած մասուցած լինել այսուու 14-Ն Ապրիլ 1908 թ. ա. Էջմիածին).*

Միալան ա. էջմիածնի

Բարդ. եպիսկոպոս Գէորգիան

ՆԱԹԱԿ ԽՄՔԱԿՐՈՒԹԵԱՆ

Էջմիածնի, 17 Մայիսի

Բարդ. եպ. Գէորգիանը, «Մշակի» № 87-ում խոսկուի այն ժամանականը վալիճանվելուց յատոյ ևս մինչ Մինօդը (Էջմիածնի) շարունակումէ, ցայսօր ամունութեաններ լուծել, կարծեած է՝ անսես է անվում ոչ միայն օրէնքը (պօքտիւլայի յօ-

լիութեանը 1899 թուի մարտի 26-ին գրում է Էջմիածնի համար միանգամայն պարզ մինչ իշարդ. եպ. Կարծեալիք ուսակ լինելը, մենք նոյնութեամբ առաջ կը բերենք կուսակալու էլ էտ անուրինք և որը ինկախնի է՝ ուստիրէն Կրթած, Եւ անհանի այլ բացառութիւն էլ առ կայ ամունութեական խրն-դիրների առողջութեամբ:

Միանալու պարզութիւնը... .На основании изложенныхъ соображеній Правительствующий Сенатъ находитъ, что для брачныхъ и бракоразводныхъ производящихся на основаніи ст. 1142 Уст. ин. пов. въ Эчмидзинскомъ Синодѣ, должны быть отнесены къ дѣламъ судимъ и, какъ таکовыя, подлежать разсмотрѣнию и разрешению названнымъ Синодомъ не иначе, какъ на правахъ коллегии, согласно ст. 1146 тѣхъ же Уставовъ; разрешение же дѣль окончательно по единоличнымъ резолюціямъ Верховнаго Патриарха—Католикоса представлялось бы несостыдивеннымъ закону...» Правительствующий Сенатъ опредѣляетъ: разъ-

ЯСНИТЬ ЭЧМАДЗИНСКОМУ АРМЯНО-ГРИГОРІАНСКОМУ СИНОДУ УКАЗОМЪ
ЧТО ДѢЛА БРАЧНЫЯ И БРАКОРАЗВОДНЫЯ ДОЛЖНЫ БЫТЬ РАЗСМАГРИВА-
ЕМЫ И Рѣшаemy симъ Синодомъ на правахъ коллеги, въ ко-
торой Верховный Патриархъ Эчмадзинскій участуетъ въ Ка-
чество предѣдателя, при чемъ голосъ его имѣеть прервѣть
только въ случаѣ равенства голосовъ. О чемъ для руководства
Эчмадзинскому Армяно-Григоріанскому Синоду послать, укажтъ.

Սենատի այս բացարձիթեան մէջ կաթողիկոսի համաձայ-
նութեան» ձասին հետուոր ակնարկ անդամ՝ ԱՄ: Եայ: Նա, կաթո-
ովկով, ինչպէս միւս գործերի, բայս զուտ կը մօնական, այնպէս էլ
ամուսնալուծական խնդրների զեկուցման ժամանակի մասնակցիու-
է սինօղի նիստերին, իր և նախապահ, և ձայների հուսափու-
թեան դէպքում նրա ձայնը ունենում է գերակշռու կամ վճռող
նշանակութիւն:

Բարդ. եւս. պնդում է, որ պնդէլամունալուծական խնդրների
ձասին որոշումն առաջի պիստի կաթողիկոսը նախարարէ. «...կե-
րառվանուած է նրան, և միայն նրան, այդպիսի վճռներին գոնե
նախարարնեւ...»:

Թէ սրբութիւն է հասնեցնում Բարդ. եւս. իր այս եղանակցու-
թիւնը, գծուալանում ենք իրանալ. Մենք միայն դիտնք, որ
կաթողիկոսի կենդանութեան ժամանակ, երբ նա յաճախ բացա-
կայում էր Մայր Աթոռից, սինօղը վճռում էր նաև ամուսնու-
ծական ինպիրներ, անշուշտ կառավարիլու սինառի որոշման համա-
ձայն, որ առաել է Էջմիածնի սինօղը ի գործադրութիւն: Շատ
բնական է, որ կաթողիկոսը բողոքէր սինառի՝ իր ամուսնութա-
կան բացարձակ և եզրի իրառնքները կրծառող որոշման դէմ:
Եւ կաթողիկոսը բողոքեց թագառը կայսրին, որի ժամանակ նա
յայնում է սինօղին 1899 թ. Հոկտ. 18-ին, № 1188 կօնդակալ:
Կառավարին սինառը, երկրորդ անգամ լսելով յարուցիւմ

***) Այս ևասիններ, ամբողջ հայրեան մէջ միակ բարդ.**
ինդիրը, որուում է: «Վեսպոդանինուր Սննդութիւնը Պալճառի,
միայն նու էր այնպիս սատօնինակ կերպութիւնի Պօլօնիչէ:
այի ձեմ-բդ յօրուածը՝ Սրբայն նաև էր դրէկը Հայոց կաթու-

Հայոց Հարապետի նախագահութեան ամսանութիւննելը լուծա-
նելով՝ անսես են ասնում ոչ միայն օրէնքը (Պօքէնիս յօդ-
ժ. Ի՞ն. Ա. Ա. Խ. ԽԲ.), այլ և Սինատի բայապութիւնը...
Ճշմարիս է, Բարձրագոյն կարգադրութեամբ և Սինատի վերջին
բացասարժեամբ կարծուած է Կաթողիկոսի եղակի վճռահասա-
կան իրաւունքը ամսանալուծական դրսէրում, սակայն վերա-
պահուած է Առան, և միայն Նօրան, այդպիսի վճռանութիւն գննէ
նախագահութ. Այս միևնունը հրատարակուեց «Մակում»), տես

Դորանալից մի տարիս յետոյ «Մշակում» (№ 112) հանդէս եւ-
կառ. Սիօնով անդամ Յուսիկ վարչապետը և, բերելով քաղուած-
նիկը Սեհանի (1899, 1903, 1904 թուրի) բացառութիւններից և
Ուկագնիրից, հաւատարից ընթերցողներին՝ թէ ամսուայրութ-
ան գործերի վճարութեան համար Ենթափացարոք բացա-
կարութիսի համապետութեան կամ նախագահութեան մասին նե-
աւու ախտակ անցամ չը կայ, ես եմ ընդգծում,
Ի հարկէ Յուսիկ վարչապետի այդ գրածը՝ Մինօդի, առնիկ
նիշտ՝ սիօնականների անուղղակի պատասխան էր եմ Ապրիլի
14-ի Յայտարարութեան, այնու ամենայնիւ ես պատասխանեցի, ի
մեջ այսց, օհմ կարծիքը Մինօդ մանելուց յատոյ՝ հարկաւոր լ
զգասել Մինօդին, եւ արժան է Մինօդին պիմել իրաւաբանների
առնրդիկը, իսկ առ այժմ դադարեցնել այդպիսին՝ սաս իս ոչ օրի-
ական՝ վճառասութիւնները։ Ճում ունիմ ու Մինօդի սիամը կը

վիտքու մանար քուստոտոկի բազմիքոց կը կը պահպատ մեղքով թուղուսքու չ յասկազաւած Խուճիւն Առօդվ Ու մի մակար յասզաքտ դ յաւածուի յասկաւազար կուստոտու — ուղար Տաս և վատում Ո և վերոյտ ջակուցաւակի քուստոտու կը կ

ովէս զի Հնաթելը ղողնելը կարգուն և տեսնեն այժմ,
Ոհնասահ ամ թրուումից հա հանկացել եմ և պնդում եմ,
այն, ու Մինօդը ամուսնական և ամուսնութան գործի կա-
րող է քանի ոչ ալարկու, ութէ ոչ Ամբախ չորս կարութիւն
հալազարիութեանք միլիոն, Բայր այս, որոշ հանգամանքում,
Կարսու ամ կրօնական Տաղեր 202ափուել, Ոինօդը ամուսնու-
կան և ամուսնութան վճիննել կայացնելուն պատառու է ա-
ռաջնորդուել Կաթողիկոսի մակուղութեամբ իսում համապատէս
ցործանն համաձայն:

Եւ զիս այն է ոլէտր չէ մոռանուլ որ Անշատի այս «Պո-

շուր» կայացել է անպիսի թիւրմոցութեան օրինում, երբ
Պետէր ռուս կառավարչութեան մարդկի պատրաստ էին Հայերս
զերարիենա Կործերու Հայութել 2×2=5, Յլւալ Որոշմը Հա-
մուկչ Հիմնելով Հայութելց, առև՝ Կործարունից իրու համաման, Ես
ի Ներտի աւնին, — բայց Սինօդում 1891 թ. Նոյեմբերի 26-ին և
1892 թ. Յունիկուրի 11-ին օրոգուռած և արդէն հրատակուած
իր բացառութիւնը և Պողոսոր ին Կանչեռու կարծիքի պէս, —
ուրիշ հնդինական օրէնսդրունիր միանգամայն համոզիչ բացա-
ռութիւններ, օրինակ՝ Հանգ, Վահան վարդապետ Բանտամիան-
ցի և Ե. Ֆարէնիլի (անս «Փորձ ամուսինը 1881 թ. Հ. Վ. եր. 22,
հ. Նորդ Դար» 1900 թ. Հ. 180), Ջաղէնիլ յօրաածի ուսու ընա-
գիւը տպուած է «ՀԿՐԻ. Մինիստ. Կօտիւն» ամսագրի մէջ 2 1900

թ. № 7, Ստուար. եր. 155. Կինապիրն է — «Օ որքէտ քրոնօք-
օւաց օրթեան և մէտ Բ. Արման Գրիգորանսկոյ Շեկան: «Եռո-
րակուէն ապուած հայուղէն թարգմանութեանը ասորապիրն է թէ.
Արտամինան: Բայց այժմ չարցը ի չարկէ միայն աօրանում է, թէ
ինչ է պիտի Սինօստի վերջուն Արոշացմը և ինչ աստիճան անըն-
շանակութիւններ ի հարդի և արժագուրուել այսուոր միայն Սինօսուր
նոյն Որոշումը:

Եւթէ Սինօդը այսուհամ գոնէ Հայութաքենէ բանուած օրէնս-
դութեան ընթացը ամուսնութան և ամուսնութան միան. գործիւնի
վերաբերութեամբ, կարող է պատասխանաւութեան միան:

կուել օլէտրի առաջ, ի հարդէ և ապաստի կաթութիւնուի առաջ,
այլ և անվասել համարուել Սինօսի գոյնակուր կէ ձիսները: Ես
կերջացը:

Պատճէնը սաղարդուոււմ է Սինօսին և Պրօկոպօրին հինողի*:
Բարդ. եպիսկոպ. Վերաբերութեան.

Յ Ա Խ Ե Լ Ո Ւ Խ Ա Ծ

VII

«Կոմիտասն հաջապահուց»-ի առիւ.

Այս աշնաւի Պիտուական Դումայուած Աշխատումնանիը «Կոմի-
տասն հարցանդութեան» առաջ բերին: Պարիշկէնների բրանչով
ամբաստանունիցն ովկասաւան ապարը, պարատապէս Հայերը,
իրուն թէ սկսարատիւակալաւան ձգութիւնը ունեցողներ: Ամբա-
տանուցին և՝ Նորին Մեծութեան Կովկասաւան Փոխար-
քայ կոմմ Կարանցով՝ Գաշեկը և Նորին վահմագիւալութեան Դի-
անի կոտավալիչ պ. Պետրոսն մը Սուրան է և լաշառ-
ուածն պէտուալուում շարութօնինին: Արդարութեան, ինչ պար-
ապանձնեցնեու պարագաներին: Արդարութեան, ինչ պար-
ապանձնեցնեու պարագաներին: Անհաման առգրիւն, անգոյիլ
ուսու պետական շահնիշիչ:

Փարանորդայի շահնշաբիչ քաջատրութիւնը, ամրոջնվին գիշ-
նուածն միասնակիւրի և թուերի վերաբերութիւնը, անհին պատա-
ռակ չէրին չարմիունինիր արդիւնքնեան, ինչ պարագաների գիշ-
ուածն պէտուալուում են: Կովկասաւան հայածուածն արգրիւն գիշ-
ուածն պէտուալուում են: Եւայու դէպարտամենտ գումարուածն է Եւայու դէպարտամենտ կամ Կովկասաւան կամ Արմանին:

* «Մշակում»
«Գործ»:

Հայութիւնը պահանջութեան համապահուած է Եւայու դէպարտամենտ կամ Կովկասաւան կամ Արմանին:

արդարութիւն և ի մ անհատականութեան և պատույ գրիւոթիւ-

նը. 24 Մարտ 1908թ. թ. ի. էջմիածին:

Աղօթարակ բարեգործական հոկուսայա գլուխուան:

Եղիշ Մեծովյան Թագուցը կայսեր Փրկարքայ

գոհակապահ կոմմ ի լուրիսն կառաջը դիմուլին:

Երկու յաւելուած անցեալ Մարտի 24-ի իմ զրութեան յա-

նոն Զեր Վահանփալութիւնն, —ուրէէս զի լուրի չնամնութիւն
իմ դրած՝ որ իս արդիք եւ եղիւ ս. էջմիածնի Մինօրում՝ Պրօ-
կուրօր իր բառառքական կանչելու և նորու համարների օրինագու-
շութիւնների, գուծմանցների և կաշառքների լեռցնելուն և նորու-
շնելութեամբ շինած պատունին, եմ բացել և արձանագրի-
առնել Մինօրում, —Կաղաքար աւագանք, որ հա եղիւ եմ օլոչքի և արգարու-
թեան դրօշակիրը, քիչ կողէք՝ սոյն իր հեղնակուուլ անհնա-

մի համարութիւն, որն պատունին, եմ բացել և արձանագրի-
առնել Սոյն անք թերթի կիրակուուլ կանչելուն ի մեջ պատճենա-

մի անդամանի անդաման ծերութիւնը, գումարուած երրո-

մի անդամանի անդամանի անդաման ծերութիւնը *).

Ամենապոլտինական արագուց թէ իմ մասին զարտնի՝ Պրօ-
կարմական ամբառանութիւն զրութեան կմէծ լինուու-
թեանը, միւրածածած նախքան վերին պարզութիւնը նա-
խարութիւն ունել և ի Տէր հանգուցան թափուութիւնը կայցար Արէ-
ծանդապն, կուրութիւնն, նախ քան զարտառատնի օքը պիտի կանխելու
ժամանցանը ահա Զեր վամասնութեանը, որ ես անզամ է

սկզբաննի Սինօրի՝ միաժամանակ և Սինօր Աթու-
թանձական, Քանձապն, և իմ քննականի կիցուանիք եւ, ուր
ժամանցանը համար Սինօրու անգամ հայտառութեանը, իմ ծնու-
թիւնը կամ մասնական վացուական անցուանը կամ անցուանը, ուր իմ ծնու-
թիւնը կամ մասնական վացուական անցուանը կամ անցուանը,

*) Այդ Յայտարարութիւնները անունը յիշուուր:

ի ըաքանչիւր ամիսու մի անդաման միայն ժողովուած էին ինձ մօս
գումարականը և ելամտից մատեանները և առձեռն դրամները էազ-
ուել—ստուգեալուց յառաջ կազմուած էին քամանալութիւնները
բոլոր ներկայաւու ստուգեալու ստուգեալու առջականը պարագանու մի-
նակը պահպանը էր իր իմու—Պահանական միամատ միամատ Սինօրի գոր-
ծերուած էր իր իմու—Պահանական միամատ միամատ Սինօրի գոր-
ծերուած Բարձրագուն Հանականութեանը մանկացան Սինօրի գոր-
ծերուած պահպանը պահպանը մանկացան Սինօրի գոր-
ծերուած էր իր իմու—Պահանական միամատ միամատ Սինօրի գոր-

ծերուած էր իր իմու—Պահանական միամատ միամատ Սինօրի գոր-
ծերուած էր իր իմու—Պահանական միամատ միամատ Սինօրի գոր-
ծերուած էր իր իմու—Պահանական միամատ միամատ Սինօրի գոր-
ծերուած էր իր իմու—Պահանական միամատ միամատ Սինօրի գոր-
ծերուած էր իր իմու—Պահանական միամատ միամատ Սինօրի գոր-
ծերուած էր իր իմու—Պահանական միամատ միամատ Սինօրի գոր-
ծերուած էր իր իմու—Պահանական միամատ միամատ Սինօրի գոր-
ծերուած էր իր իմու—Պահանական միամատ միամատ Սինօրի գոր-
ծերուած էր իր իմու—Պահանական միամատ միամատ Սինօրի գոր-

ծերուած էր իր իմու—Պահանական միամատ միամատ Սինօրի գոր-

կազմակերպութեաների, արջանում, իմ մտաւոր կարողութեանց
մասին Զեկ գաղափար տալու համար՝ ուղարկում եմ, առանձին
թոթի վերայ, դարձան երկու ուրիշ պատճեններ իմ Յայտարա-
սութեանցի—մին Ի 4-ն Դեկտ. 1894 ամի՝ յահուն Տ. Մկմիշ
Ա. Կաթուղիոսի (առաջութեամբ հրատարակուած*), և մին՝
14-ն Ներկայ Ապրիլի յահուն Մինօդր ա. էջմիածնի պատճեն
Պրօվորժի Մինօդր**), այլ և մի ըրունը (հայ. —ուսու.) իմ գիտ-
հական հեղինակութեանուց — «Վաշարացի և ՏԵ. Չառաձնին
стоять на своемъ первоначальному мѣстѣ», իմ և մ'ևսերի մո-
лбն համեմատական զարդար կազմելու համար Այսանի է, Զեր-
իամմախայլութին, որ պէտք էր համեստովիշնը մոռանալ:

Կրկնելով թախանձնալքու բանալու իմ պարտան զարդը, ո-
ւով և Գրկելու, իմ անհատականութիշնը և պատրիզ, ինսպրում եմ
կիամիշների մասին չմատճել բազմադիմի հաշիներով շատ
շատերը պատճառ հն թիւելի իմ արդար դասը. այլ բարեհամեր
յանձնել և՛ լիս իմ գործը բաց պատճառի: Ես օրէնքի, ար-
երհանց Աղերմանցոյ, յայնամասին պաշտօնականալին Պրօ-
քսոն երկու հատ (22 հ.), մուրհանանիք և ձեռուունից՝ 4889 ր. և
շ1 հոպ, և աղծաթեղչնը—լաշեր, ՀՊԲաներ, տուվեր, գրգալնել և
այլայլք, ցուցակագրուած 159 յօդուածներով՝ Բայի Մինօդրի
կոչով կրտած երկու հարդարների՝ ձեմարանի կոչուած
արժէթիթիւն և բազմաթիւ թանկապին իրեղէնք: Յանձնում և հե-
անում եմ գանձատանից Յուլիսի 15—18-ին. և անդամիւնուամ
իմ դահան վարդադիւնի բնակարանը Միաբանութեան 2արքում,
իսկ հատկագովուում և բնակուում է Գանձատանում, իսկ ես ութ-
ամիս յիտոյ միայն հազիւ համար նույնական տարիութիւն եմ
սաացել, և նոյնը 1895 թ. Պահերութզում Մկանիչ կաթուղիոսի
հիմ սատուղել թէ Տեղապահն եր. ես կահապ, և Պրօկուրոր ին. կանչե-
լին ինչ հն ամբառասնել իմ մասին:

*) Տեղական Պրօկուրոր պ. Մինօդր-Օհան Զանհանցը
անցած Յունիսի 6-ին եկա ինձ մօտ՝ Փոխարայի Թիւանից
լին յանձնաբարուած անդեկութիւներ սասանալու, և աղեց վեր-

պրեց Մինօդր անդամութիւնից ու գանձադառներ թիւակց իմ ար-

ձակումների Մինօդր հրամագրերի համարները (լե) և ամաս-

թուելը. Տակաւին ուրիշ սեղեսներութիւն չունիմ:

ի) Լուսացրչական Հայոց Սիհոցն ո. էջմիածնի՝

յԱնդամութիւն Նորին յայտարարութիւն.

Պատիւ ոնիմ սովոր լինողներ յԱնհետէ՛ չ'թողու առանց
ողարտուզատանձ սոնօվնութեան զՅայտարարութիւն Անդամութ-
յանը կերպ Սորդիս եսկիսկովսուի ԱՅ-ն արդ Յայտարա-
րութիւն Սորագնութիւնն յայտնելով ի լիքու Յունիլարի, որով Նո-
րին Սրբազնութիւնն յայտնելով թէ Պօրապերն Ոիսորի յՅ-ն
Յուրիստի 1891 ամին անցելոյ՝ վասն թոյլութեան պասկ Մկանի
Երհանց Աղերմանցոյ, յայնամասին պաշտօնականալին Պրօ-
քսութիւնի Սինօդսի պ. Մինօդր Փիւրագունեանց (Այսենադպիւն)
խարդառանձք և կեհծեօք ածեալ է յօւնինական ձև լատարման՝ ար-
ձակերդ զայն, լինողէ օրինական քննութիւն:

Առ ի լուսաբաննել զահագամանս գործոյն՝ հարդէ համարիմ
անել յիմմէ կրղմանէ թէ յիշեալ Երամիանց կործեալ է արծա-
թով յաջողցուաննել վթոյտութիւն պասկի իրոյ. զօր գիտեն
և ամենայն Անդամութիւն միաբան ծանուցանել փու-
թով Պկերողերոց Նորին Պերազնութեան պ. Պրօկուրօրին
այսօղ այժման Պերկար հարդարների՝ ձեմարանի կոչուածներ
ասացել, և նոյնը 1895 թ. Պահերութզում Մկանիչ կաթուղիոսի
հիմ սատուղել թէ Տեղապահն եր. ես կահապ, և Պրօկուրոր ին.
լին ինչ հն ամբառասնել իմ մասին:

*) Մինօդր այժման Պրօկուրոր պ. Մինօդր-Օհան Զանհանցը
անցած Յունիսի 6-ին եկա ինձ մօտ՝ Փոխարայի Թիւանից
լին յանձնաբարուած անդեկութիւներ սասանալու, և աղեց վեր-
պրեց Մինօդր անդամութիւնից ու գանձադառներ թիւակց իմ ար-

ձակումների Մինօդր հրամագրերի համարները (լե) և ամաս-

թուելը. Տակաւին ուրիշ սեղեսներութիւն չունիմ:

*) Տեղական Պրօկուրոր 2ի մեռնում, եր. 163—164,

**) Տեղական ուրիշ սեղեսներութիւն չունիմ:

լօգնելը բանալուց յետով բայց Յայտարարութեմը և Սի-
նօդի քառելը Յօն Յուլիալի 1892թ., Տեղապահի,
կեանի, Աստիադյարի և Պօղոսոր Կանչելու, Համար
դարձաւ իմ ձեռքից ազատութու հոգու, և նաև ուրծը փախցրին
Մինօդից (եր. 46 ձանձ.) — Պիօլուլօր Կանչելու նորին իր Սուբիսս
և Ներսէս Եպիսկոպոսի երին անդամութիւնից արձակել և աքսորդի
տալու ցոյց տուած եռանդուրմ առաջնորդուն էլ էլ յատելու այդ
և այդպիսի գողելը գանձելու տեհանքըով. Կորչա Կանչելուն բա-
ժին Հին հանուժ, այն իր Աեղրարի եանը Տիրամիան՝ ամ-
բողջովին թողուած էին նորւան, շանհիցնել պէտք էլու, և ու սիշ-
նորդին*),

Բացի սորանք, Սեղմակեանը, Տեղարարունը և Պրօկ. Կանչելուն
ցանկանում էին Թոյլատրել որ Գր. Արքունին պակուէր Բ. Յ.
Քօչարեանցի արանիծ արանից Մարդուամի հիմու Մինօդի
ձին Յանձնաբարութեանց պաշտօնեայ և Բարզման Բութէն Մէ-
կք Ագունամայը, ամիկին Մարիամի լինամին (Քինու ասալը), Տի-
գապահի հետ և սենեակում երր ինձ համուզում էին որ համաձայ-
նեմ թոյլատրել Գր. Արքունու պառկը, պատսոխանեց ձակի հպերին, նոյն անբաժան
որ առաջ էր, որ Տեղապահը ձակի հպերին, նոյն անբաժան
Բութէնի հետ, հանգիստերով ինձ բանեց երկու ձեռքու և ասաց. —

*) Մինօդի Անդամերու լսորհիւ էին այդ հինգ հազար բութէ-
ովը ուղարկել Տիրարան սարկաւուին արտօնահանեան ռասնեաւ.
Ժամոյ յանելոցաւ և Մանկան սարկաւու (Տիրայը և Բինշիկ գար-
գապահը), Մինօդի այդ ուագերը տալուու է Տիրապահ Ելլումա-
յի անհավը, այնտեղ էլ թագում. Կյա ժամանակ բաց, ու պ-
ամինորդի լսաբանքները՝ որ գողելը, ու զում հն կանչելու հաս
կիսել, և արգիս համելուազու արտօնահանեանը թեմութեամբը
իլ սասրագութեմը Յութիիւ 31-ի (1891թ.) ամկատաց օրակրի-
մէջ, որով սիրա թոյլատրուէր երսանհանցի պակը, ևային, ևային,
լսնում է «Մշակի» վակաւար ու. «Կլճինը»: Բայց դառ շատ լմանը
անին լսերու, որպէս զի հասարակաց գատասասանի առաջ հարկա-
ութուին, «մեղմաց» ասել, և գաղալին ամրութաներին լառի

շապէս, «որ զարձակեան տանու շնայ» — Քրիստոնի խօսքն է, ոչ
թէ Հայելապահնեանը կամ Ակեղեցական ժողովների կանոնն...»:
Իսկ Գր. Արքունին և նորա «ունակալէ կները», «որբերը» և
«համախննելը» կատարի թշնիքի պարձան ինձ թէ այս ի-
թէ Տիրիկութիւնը թշնիքի 1892թ. Մարտի 8-ի պատրամաւոլական օ-
րինարու լնարութիւնը չամուսնու ու Մինօդը բեկանէլ
(եր. 9, ձանձ.), օլինուուր՝ քան Երաննի 1908թ. Անդու. 21-ի
թէմ. պատաշամատուուի ընտրութիւնը, զուլ Մինօդը ճանաչեց օրի-
նարու (եր. 11, ձանձ.): Օլինասոր՝ ինչպէս 1897թ. Տիրիսի քա-
ղաքագույն գ. և անդուուօի ընտրութիւնը, բայ Բայսութական իշ-
խանութիւնը, ուշ Հարաբեկութիւնը քալանիթակութիւնը՝ օլինրապութիւն-
նիքին, ձանակեց օրինատուրը և հաստատեց (առա «Արձագանը»
1897թ. յ. № 116, 117, 126), և այլն: Բեկաններն, ընթելցող,
չէնց իմ պաշտօնանկութեան հաստատելը սինօդում օգատդուելու
օրը, էլ չկառ գալուսէու դաշտութեանը: Իսկ Աշակե-
ցին» (Գր. Արքունինին) նեց այդ ուրը, յասու սարսափեն: Հակ Աշակե-
ցինը և զրպարտութիւններ կարգաց իմ հասցէին: Հազիւ թէ
15 օր առաջ էր, որ Տեղապահը ձակի հպերին, նոյն անբաժան
Բութէնի հետ, հանգիստերով ինձ բանեց երկու ձեռքու և ասաց. —
«Հայլատրու, խնդրում եմ, համաձայնէք բեկանները թեսէի Պատր-
ընտրութիւնը. եթէ կուղէք՝ վճռի զրենք ու ու զի՞ Պատրը Արծու-
նուն ընտրեն և ոչ Արքանիսիանին, իբր կուսակցութեանց
պարագաները»:

— Երբաքանի լուսականը, ժամանակը իւրաքանչին է, ում ուղարկը են՝ թող-
լուր ուղարկել Տիրարան սարկաւուին արտօնահանեան ռասնեաւ.
Կիսել, և արգիս համելուազու արտօնահանեանը թեմութեամբը
իլ սասրագութեմը Յութիիւ 31-ի (1891թ.) ամկատաց օրակրի-
մէջ, որով սիրա թոյլատրուէր երսանհանցի պակը, ևային, ևային,
լսնում է «Մշակի» վակաւար ու. «Կլճինը»: Բայց դառ շատ լմանը
անին լսերու, որպէս զի հասարակաց գատասասանի առաջ հարկա-
ութուին, «մեղմաց» ասել, և գաղալին ամրութաներին լառի

լսաբուհի և խարսկի ճնշ գայլը Ավելանցը երևողին և պաշտպանութեան անհաջող լուծութեան ինձ առողջութիւնը և լինակ գովանդակութիւնը
թագավորութեան և Սահմանադրինը և լինակ գովանդակութիւնը և
իւահասաւթեան և դրեւիդրեց Սրբական Օսմանդանութեանց Դակամաստէնասի կառավագա-
րիչ Սասալքիւթեան 1895 թ. Պետականութեան, և ապա Հջմանածնում,
իշ. Շահամարդիկա համարդականին այցելութեան հիած ժամա-
նակ (1896 թ.) խասականութեան ուստանիցին և պատրիարքին
իւաբոցին Սընկառութեանը:

Ծինչիւթութեանը և Պատրիարքիւնը յանկանամ ճնշ ուղղամիտին

կանչելիսկար արագիւնանիւ...
Բարգութիւնիմակ և պատճեանիւ...

Բարգութիւնիմակ Պէտրովիան (Ճուղութեան):

- 2 Յունիուլի 1909 թ.
ս. Հջմանաժին:
2 Յունիուլի 1909 թ.
ս. Հջմանաժին:
10. արտ. արտապայման,
ազգուասպայման,
11. ձայրանիութիւն
12. արտ. արտապայման,
ազգուասպայման,
13. արտ. արտապայման,
ազգուասպայման,
14. արտ. բացառիք,
արտ. արտապայման,
15. արտ. օրու յիառու,
արտ. օրու յիառու,
16. արտ. օրու յիառու,
արտ. օրու յիառու,
17. արտ. օրու յիառու,
արտ. օրու յիառու,
18. արտ. օրու յիառու,
արտ. օրու յիառու,

